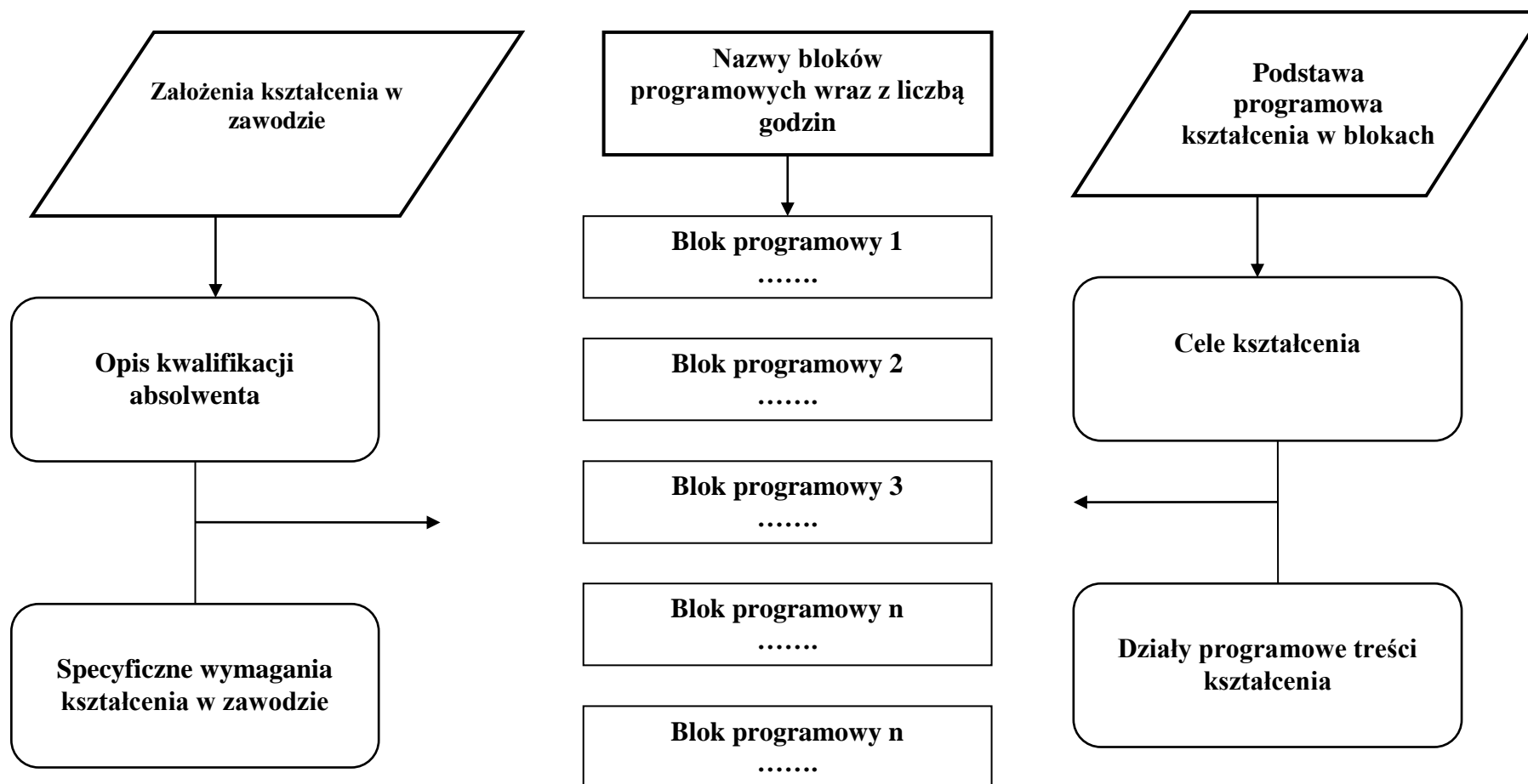
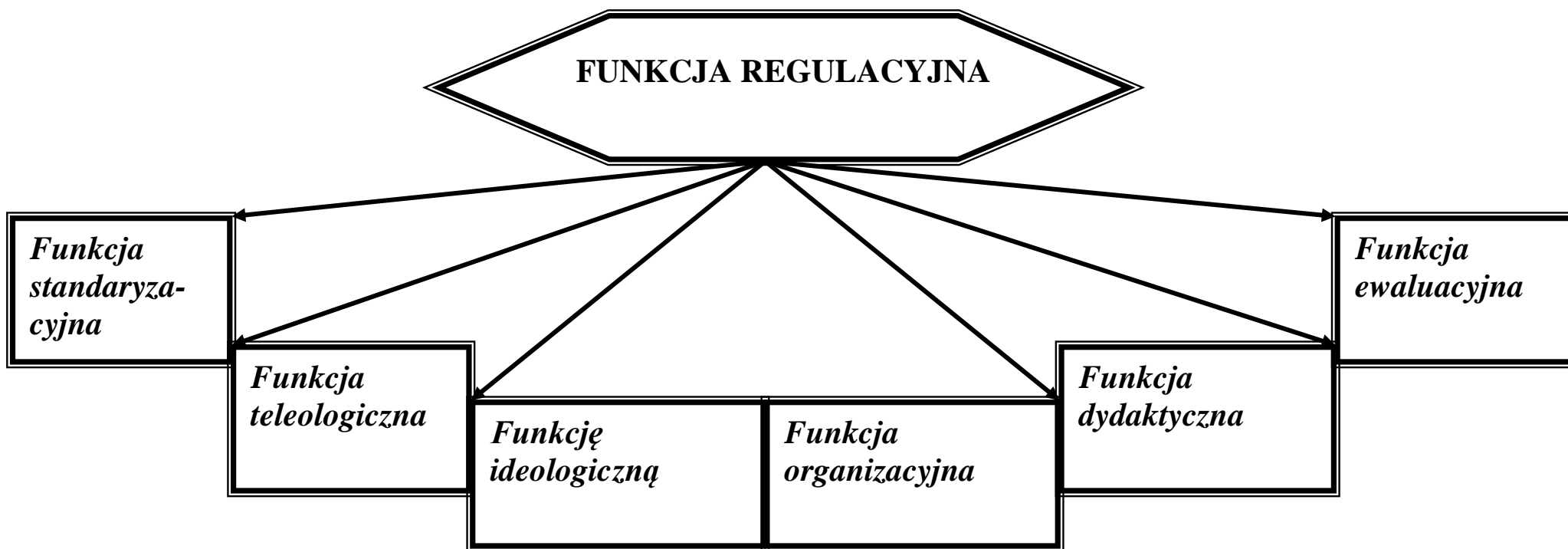

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE

FUNKCJE PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Podstawa programowa (ang.: *base curriculum, on the ground(s) curriculum*) jest aktem prawnym o charakterze rozporządzenia, które stanowi właściwy minister do spraw oświaty i wychowania. Ów akt prawny reguluje bieżące działania edukacyjne, wyznacza kierunki przyszłej pracy dydaktyczno-wychowawczej na kolejnych szczeblach systemu edukacji oraz stanowi podstawę dla ustalania kryteriów zarówno ocen szkolnych jak i wymagań egzaminacyjnych kontroli zewnętrznej.

1. W polskim systemie oświatowym funkcjonują *de facto* cztery podstawy programowe: podstawa programowa wychowania przedszkolnego,
2. podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych i gimnazjów,
3. podstawa programowa kształcenia w poszczególnych profilach kształcenia ogólnozawodowego oraz
4. kształcenia w poszczególnych zawodach. Stąd niekiedy mówi się nie o jednej, lecz wielu podstawach programowych

Podstawa programowa, obok ustawy o systemie oświaty jest najważniejszym dokumentem normującym pracę szkół wszystkich obowiązkowych szczebli kształcenia. Określa, cele i zadania szkoły, zadania nauczycieli, niektóre ich uzasadnienia oraz treści nauczania obowiązujące wszystkich uczniów na kolejnych szczeblach edukacji. Jej zawartość winna być uwzględniana we wszystkich programach nauczania. I zestawach wymagań egzaminacyjnych. Wynika z tego, że podstawową funkcją dokumentu *Podstawa programowa* jest **funkcja regulacyjna**. Oznacza to, że stanowi ona swoistą płaszczyznę, do której wszystko, co dzieje się w szkole w sferze programowej i ewaluacyjnej odnosi, się i przymierza. Z funkcji tej wynikają inne, od niej pochodne. Zatem *Podstawa programowa* pełni:

- **Funkcję standaryzacyjną** dzięki dookreśleniu tego, co powinno się znaleźć w obszarze celów, zadań, treści kształcenia oraz oczekiwanych koniecznych osiągnięć uczniów w programach nauczania i wychowania, rozkładach materiału, podręcznikach szkolnych oraz działaniach dydaktyczno-wychowawczych nauczyciela. Służy ujednoczeniu (standaryzacji) praktyki edukacyjnej. Określa obszary autonomii podmiotów edukacyjnego działania: autorów programów i podręczników szkolnych, nauczycieli, uczniów oraz administracji szkolnej.

- **Funkcję teleologiczną** poprzez nakazanie, w sposób bezdyskusyjny, ostatecznych i pośrednich celów i zadań wychowania i kształcenia. Zasada ta wskazuje główny horyzont dążeń podmiotów edukacyjnego działania.
- **Funkcję ideologiczną** poprzez dostarczanie wyjaśnień i uzasadnień przyjętych rozwiązań w sferze celów i treści kształcenia.
- **Funkcję organizacyjną**, ponieważ określa instytucjonalną i temporalną strukturę nauczania. Wyznacza ramowe plany nauczania zawierające zestawy przedmiotów /modułów i przydzielone im minimalne ilości czasu na realizację założonych celów i zadań. Dzięki temu staje się pomocny administracji szkół, do których się odnosi w określeniu potrzeb kadrowych oraz minimalnych kosztów kształcenia.
- **Funkcję dydaktyczną**, określając treści nauczania na poszczególnych szczeblach szkolnych oraz w obrębie najbardziej ogólnych treściowych struktur kształcenia, jakimi są obszary edukacji, bloki przedmiotowe, przedmioty nauczania, moduły oraz ścieżki edukacyjne. Funkcję tę pełni wobec nauczycieli, autorów programów nauczania, podręczników, materiałów dydaktycznych, a także testów i sprawdzianów stosowanych tak w egzaminach zewnętrznych jak i w wewnętrznej ewaluacji;
- **Funkcję ewaluacyjną** odnoszącą się do działań mających na celu wartościowanie programów i podręczników szkolnych w części opisu ich zgodności z *Podstawą programową* oraz określenia podstawowych kryteriów oceny rezultatów procesów edukacyjnych dokonywanych w toku ewaluacji zewnętrznej. Powyższy zestaw funkcji wskazuje na to, że dokument, jakim jest *Podstawa programowa* stanowi swoiste narzędzie (instrument) sterowania praktyką oświatową.

Bibliografia

1. F.Bereźnicki, *Dydaktyka kształcenia ogólnego*, Impuls, Warszawa 2001
2. K.Konarzewski, *Reforma oświaty. Podstawa programowa i warunki kształcenia*, ISP, Warszawa 2004
3. MEN, *Reforma systemu edukacji. Projekt*, WSiP, Warszawa 1998
4. *Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty z dnia 5 lipca 1998*, Dz.U. nr 117 z 1998 roku
5. *Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego*, Dz.U. nr 12, 1999 rok

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Opisowa struktura podstawy programowej kształcenia w zawodzie¹

1. Założenia programowo-organizacyjne w zawodzie

A. Opis kwalifikacji absolwenta

- umiejętności zawodowe

B. Specyficzne wymagania kształcenia w zawodzie

- wymagania psychofizyczne dla zawodu
- zadania zawodowe
- miejsca i stanowiska pracy
- przewidywane specjalizacje
- warunki techniczne kształcenia (pomieszczenia dydaktyczne, wyposażenie),
- kryterium wyodrębnienia bloków programowych

2. Podział godzin na bloki programowe

3. Podstawy programowe kształcenia w blokach programowych

Blok:

- cele kształcenia
- treści kształcenia (działy programowe)

Podstawa programowa wyznacza autorom programów nauczania dwie grupy wymagań:

Wymagania organizacyjne wyprowadzone z opisu kwalifikacji absolwenta i specyficznych wymagań kształcenia w zawodzie

Wymagania dydaktyczne dotyczące zakresu treści kształcenia, wynikające z założonych celów i treści kształcenia zawartych bloków programowych

¹ *Zarys metodologii konstruowania modułowego programu nauczania dla zawodu*, pod kierunkiem Krzysztofa Symeli i in., KOWEZ, Warszawa 2001

POSTACIE PROGRAMU NAUCZANIA

Na określenie *programu*, w terminologii anglojęzycznej, używa się często terminu *curriculum*. Definiuje się go na **dwa** sposoby, jako:

- **zbiór ustalonych form wiedzy**, które wskazują na obowiązującą normę określającą *czego należy uczyć*,
- **efekt oddziaływań** różnych podmiotów, w wyniku czego powstaje określona, obserwowalna forma zachowań.²

Jak pisze M.Young, *curriculum* pojawia się on w dwu postaciach³:

1. ***overt curriculum***, opisujący zakres i charakter kompetencji, wartości, wzorów rozumowań i zachowań wpisanych w skład dyrektyw programowych, takich jak plany zajęć edukacyjnych, broszury programowe, programy wychowawcze szkół, podręczniki szkolne, materiały zawierające *wzorcową* formę wiedzy,
2. ***hidden curriculum***, określający dziedziny kompetencji, wartości, wzory rozumowań i zachowań, kody językowe, poza instytucjonalne zasady, normy regulujące zachowania, obyczaje, organizację przestrzeni i pracy w placówce edukacyjnej; a także

² R.Meighan, *Socjologia edukacji*, UMK, Studia Kulturowe i edukacyjne, Toruń 1993, Z.Kwieciński, *Socjopatologia edukacji*, Wyd. Mazurskiej Wszechnicy Nauczycielskiej, Olecko, 1995

³ cyt za A.Sawisz, *Szkoła jako system społeczny, Wokół „nowej socjologii oświaty”*, WSiP, Warszawa 1986

niejawny wymiar relacji nauczyciel – uczeń (jako jednostka i grupa), uczeń – uczeń; wszystkie te elementy są przekazywane często nieformalnie lecz stanowią integralną część nauczania i wychowania.

POSTACIE PROGRAMÓW SZKOLNYCH (według Basila Bernsteina⁴)

PROGRAM KOLEKCYJNY:

- ♦ **Zasada silnej klasyfikacji**
- ♦ **Zasada słabej kompozycji**

Zasady porządkują: cel ostateczny i cele pośrednie programu, wyrażone pod postacią pożądanых postaw.

Przedmioty kształcenia są odzwierciedleniem dyscyplin naukowych. Plany nauczania zawierają ich wiele.

Poszczególne przedmioty mają charakter zamknięty; są od siebie oddzielone ostrymi granicami merytorycznymi i czasowymi, niekiedy zaś metodycznymi.

Brak korelacji międzyprzedmiotowej lub jest ona uwzględniana w niewielkim stopniu uczniów ma charakter jednowymiarowy.

Przygotowanie uczniów ma głównie charakter teoretyczny.

PROGRAM ZINTEGROWANY

- ♦ **Zasada słabej klasyfikacji**
- ♦ **Zasada silnej kompozycji**

Celom i treściom strukturę nadaje idea leżąca u podstaw programu. Mogą nią być: funkcje instytucji będącej przyszłym miejscem pracy, zadania zawodowe, podstawowe typy aktywności człowieka, kręgi jego życia, najważniejsze idee nauki, główne pojęcia, itd.

W planie nauczania jest niewiele przedmiotów.

Granice merytoryczne i czasowe pomiędzy przedmiotami są słabo określone.

Korelacja pomiędzy przedmiotami ma wielowymiarowy charakter.

Przygotowanie uczniów ma charakter teoretyczno-praktyczny lub praktyczny.

⁴ B.Bernstein, Odtwarzanie kultury. PIW, Warszawa 1987

